

Проф. Стефан Бобчев

основател и първи ректор на УНСС

**ВЯРВАМЕ В ЗВЕЗДАТА
НА ОТЕЧЕСТВОТО!**

ОСНОВАТЕЛ И ПЪРВИ РЕКТОР НА УНСС

Проф. Стефан Бобчев

БЕЗ ПАМЕТ НЕ МОЖЕ!

Вълнуващо е, че откриването на паметника на проф. Стефан Бобчев ни връща към корените на нашия университет и неговия знаменит основател и първи ректор. Без памет не може! Не са един и двамата строителите на съвременна България като проф. Бобчев, които тъй широкообхватно възсъздават пулса на Отечеството и го превръщат в своя съдба и философия. Търсещата мисъл е като тревожна скитница, която не престава да движи проф. Бобчев по България и света през целия му живот. Води го от родната Елена до многобройните академични признания на най-авторитетни европейски университети, отрано го възгласява в големите национални и научни ценности, които съхранява в сърцето - и когато пише първата си статия „Сегашният наш език“, и когато с колегите си по звание и призвание - професорите Петър Богаевски, Тодор Кулев, Петко Стоянов, Стоян Данев, Анастас Иширков, Димитър Мишайков и г-р Нейчо Иванов, създават нашия университет. Наричат го Свободен. Защото без свобода няма нито образование, нито наука.

Какви са били тези личности? Какъв е бил техният порив, та още през 1920 г. със собствени средства, на свой риск, правят нещо непознато в българската история - турят началото на висше училище, че и построяват сградата му, в която младите българи да се учат като „висококултурни и трезви граждани, вещи специалисти в стопанските, финансовите, административните, правните и обществените науки“. Така както това става в напредналите държави.

Неведнъж съм си мислил откъде проф. Бобчев черпи енергията на мисълта и прозрението. И си отговарям - тя е не само в неговото неизтощимо родолюбие, ерудиция и европейски манталитет. Спомнете си в каква среда е творил, с какви личности е общувал. Наистина трябва да знаем и помним корените си!

Този човек, неизчерпаем на идеи и действия, на енциклопедична научна ерудиция, с честна и будна съвест, дава живот на вярата си в звездата на Отечеството. Остава предан на това свое верую и както бележитите си предшественици и съвременници го предава на поколенията.

A stylized, handwritten signature in black ink, appearing to read 'Borisov'.

Проф. БОРИСЛАВ БОРИСОВ
ректор на УНСС

Проф. Стефан Бобчев в ректорския си кабинет

Аудитория № 5 на Свободния университет

ПРОФ. СТЕФАН БОБЧЕВ ОСНОВАТЕЛ И ПЪРВИ РЕКТОР НА УНСС

Първият ректор на нашия Университет за национално и световно стопанство е проф. Стефан Бобчев. Всяка учебна година първокурсниците си струва да слушат лекция за него. Пред централния вход на университета, сред кичеста зеленина, от пролетта на 2007 г. по идея на ректора проф. Борислав Борисов и с решение на Академичния съвет се издига в цял ръст красив паметник на този голям българин, дело на скулптора доц. Емил Мирчев.

Проф. Стефан Бобчев е роден на 20 януари 1853 г. в град Елена. Умира в София на 8 септември 1940 г.

Книжовник, енциклопедист, учен, университетски преподавател, юрист, общественик, държавник, политик, депутат, министър, дипломат, писател, литератор, художествен критик, фолклорист, етнограф, историограф, краевед, преводач, журналист, редактор на десетки вестници и списания, социолог, адвокат, нумизмат, родолюбец - както и да го наречем, все ще е вярно. Вулкан от пламтяща духовна и обществена енергия!

Основните негови трудове „Българско обичайно съдебно право“ и „Българско обичайно наказателно право“ и днес са богатство за българската юридическа наука. От първата му сказка за чистотата на българския език и първата му статия, отпечатана през 1871 г. във в. „Македония“, озаглавена „Сегашният наш език“, до последния си труд той сътворява повече от 4000 публицистични и научни статии и книги.

Няма значимо събитие, което да не пречупва през собствения си поглед, в което да не участва и коментира, пишат неговите изследователи.

От 1884 г. е редовен член на Българското книжовно дружество (сега БАН), по-късно и председател на Философско-общественото отделение на академията. Като министър на народното просвещение през 1911-1912 г. прокарва първия закон за БАН.

Дописен член на Югославската академия на науките и изкуствата в Загреб (1909 г.), на Чешката академия на науките и изкуствата в Прага (1919 г.), на Полското научно дружество в Лвов (1925 г.), почетен доктор по право на университета „Ян Амос Коменски“ в Братислава (1933 г.), дописен член на Славянския семинар в Кралския колеж на Лондонския университет.

Един от основателите на Софийския университет и неговия Юридически факултет, основател и председател на Дружеството на българските публицисти и писатели (1901-1921 г.), председател на Славянското дружество в България (1903-1940 г.), директор (министър) на правосъдието на Източна Румелия (1884-1885 г.), министър на народното просвещение (1911-1912 г.), пълномощен министър в Петербург (1912-1913 г.), народен представител в Осмото, Деветото, Тринадесетото и Четиринадесетото народно събрание.

Архивният фонд за многостранната дейност на Бобчев, запазен в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, съдържа повече от 8600 документа.

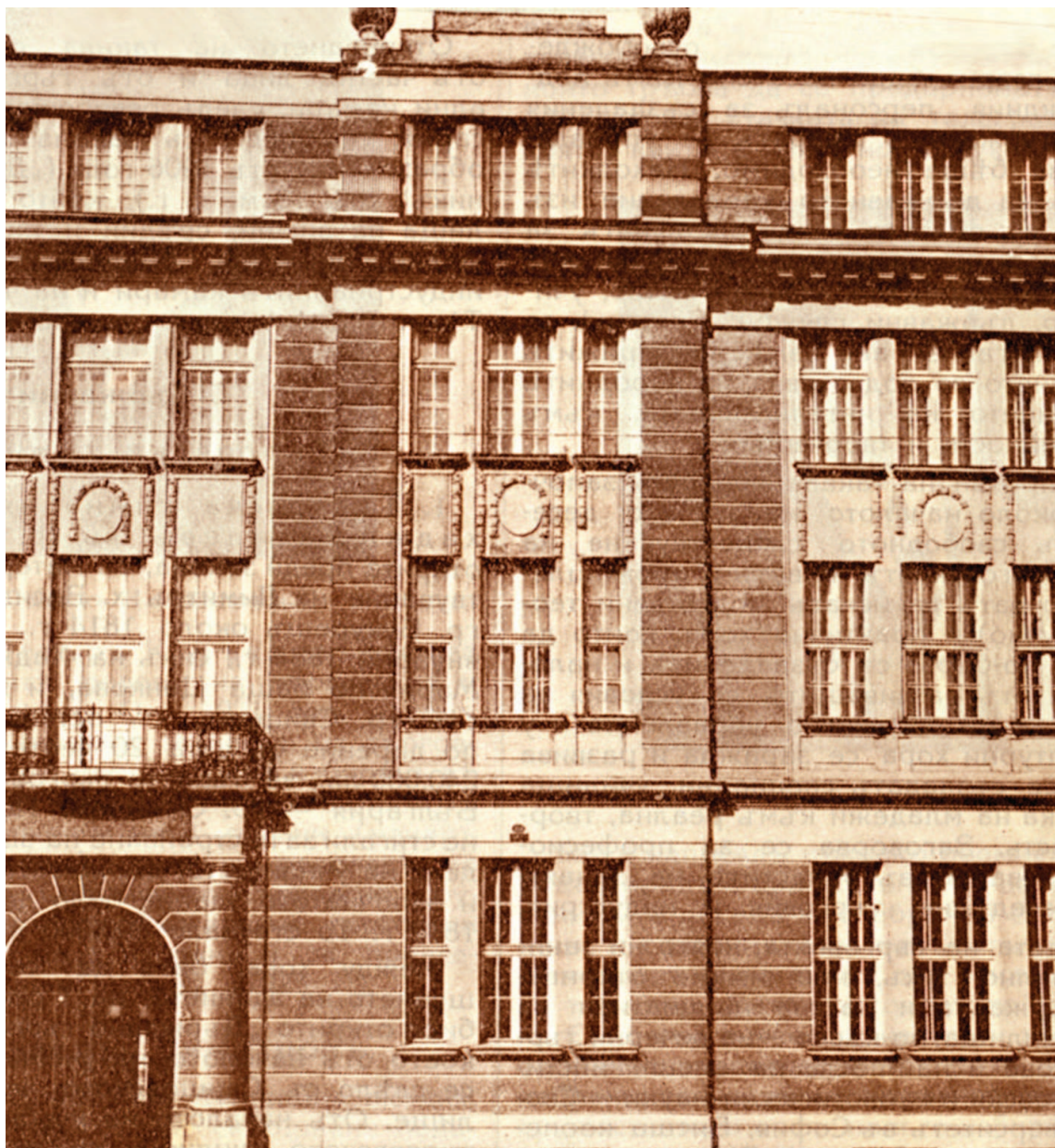
На 8 май 1921 г., по време на честването на 50-годишната му книжовно-обществена дейност, тогавашният министър на народното просвещение Стоян Омарчевски казва за него: „Рядко може да се посочи по-голямо трудолюбие, по-голяма продуктивност, по-голяма преданост в службата на народа“.

Иван Вазов, проф. М. Г. Попруженко, проф. Михаил Арнаудов, Христо Цанков, Кирил Христов участват в инициативния комитет на тържеството. На сцената на Народния театър, на фона на родната му къща в Елена, е поставен голям негов портрет, рисуван от Иван Енчев-Вигю, около който са подредени палми и цветя. На висок пиедестал е бюстът на юбилера. Връчен му е орден „Александър II“ - първа степен. Получава стотици поздравления от страната и чужбина.

В душата на българското висше образование проф. Бобчев остава навечно като основател през 1920 г. и пръв ректор на втория голям български университет тогава. Днес - най-голямото висше икономическо училище не само в България, но и в Югоизточна Европа, лидер в българското висше образование.

Предмечата на УНСС - Свободният университет за политически и стопански науки

Идеята за такъв университет споделя с проф. Бобчев колегата му проф. Петър М. Богаевски, основал и управлявал Близкоизточния университет в Киев. На 21 май 1920 г. в Славянското дружество в София, чийто председател е Бобчев, се събира инициативен комитет. Пред него Богаевски разказва за идеята, а Бобчев обосновава необходимостта от създаване на университета. В заседанието участват още Ал. Цанков, ректор на Софийския университет, В. Н. Златарски, декан на Филологическия факултет, Ст. Данев, В. В. Завялов, А. Иширков, П. Стоянов, Т. Кулев, М. Г. Попруженко и Н. Иванов.

Сградата на Свободния университет на ул. „Раковски“

На Бобчев е възложено да подготви устава на университета, който на 27 юни е приет от инициативния комитет и на 5 юли утвърден от Министерството на народното просвещение.

Така само за по-малко от месец и половина в България се ражда предтечата на УНСС - Свободният университет за политически и стопански науки. За негово ръководство е изб-

ран 7-членен Академичен съвет, в който са професорите: **С. С. Бобчев, Т. Кулев, А. Иширков, П. Стоянов, Д. Мишайков, Н. Иванов и П. М. Богаевски** (до смъртта си през януари 1929 г.).

Директоратът за водене на текущите работи е в състав: директор - **С. С. Бобчев**, поддиректори: **Т. Кулев и П. М. Богаевски**. След смъртта на Богаевски за поддиректор е избран **П. Стоянов**.

Първият секретар на университета е **К. Арабов**.

Кои са тези личности?

Проф. Петър М. Богаевски, възпитаник на Юридическия факултет на Московския университет. Чете лекции по международно право в Киевския университет, където по негова инициатива през 1918 г. е създаден Близкоизточният институт, на който е първ директор. Преподава международно право и история на дипломатията в Юридическия факултет на Софийския университет. Ръководител на катедрите „Дипломатическа история на Европа“ и „Международно право“ в Свободния университет.

Проф. Тодор Кулев, син на габровски текстилен фабрикант. Следва медицина и право в Русия, Швейцария и Германия. Няколко мандата декан на Юридическия факултет на Софийския университет. Преподава наказателно и административно право. Министър на правосъдието. През 1923 г. е председател на Народното събрание.

Проф. Петко Стоянов, потомък на видно оряховско семейство. Завършва право в Петербург, специализира в Мюнхен, преподава в Берлинския и Парижкия университет. Професор в катедрата по финансови науки на Софийския университет. Чете лекции по финансова наука, самоуправление и финансиране на самоуправлението.

Проф. Стоян Данев завършва шуменското класно училище, гимназия в Прага и право в Хайделбергския университет, а след това политически науки в Париж. Министър на външните работи в правителството на Петко Каравелов (1901 г.), министър-председател (1901-1903 г.), член на Дружеството за политически науки в Париж и на Кралското дружество

за изкуства в Лондон. През 1911 г. е председател на Народното събрание.

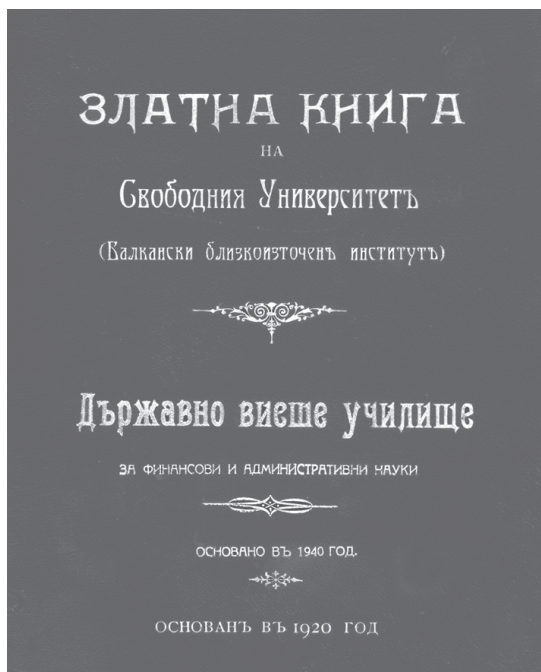
Проф. Анастас Иширко завършва ловешката гимназия, Историко-филологическия факултет на Софийския университет, специализира география в Париж, Виена и Берлин. Ректор на Софийския университет (1915-1916 г.). Един от пионерите на географската наука в България.

Проф. Димитър Мишайков завършва класическата гимназия в София. Следва право в Софийския университет, специализира в Мюнхен и Берлин. След завръщането си в България е журналист, началник на отдел в Главната дирекция на статистиката, професор по статистика в Софийския университет, декан на Юридическия факултет, преподава политическа икономика и стилистика, председател на Съюза на популярните банки. Народен представител.

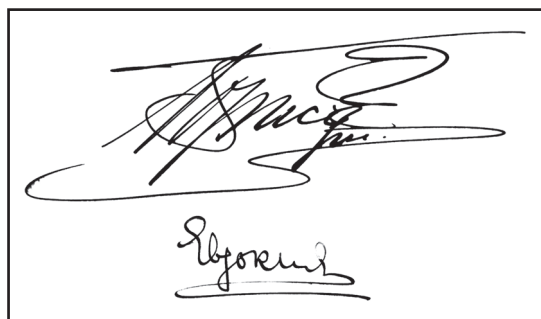
Д-р Нейчо Иванов завършва финанси в Лайпциг през 1912 г. Основава Търговската гимназия при Софийската търговско-индустриална камара. С негово участие се създава органът на Българския търговски съюз - в. „Търговско-промишлен глас“. Член на Висшия учебен съвет по търговско образование при Министерството на народното просвещение, председател на Поверителния съвет на мини Перник.

Константин Арабов завършва средно училище в родната си Горна Оряховица и получава военно образование в София. Запасен полковник от артилерията. Една година в Славянското дружество приема и настанява руските бежанци. В Свободния университет е секретар-ковчежник, касиер-счетоводител и началник на канцеларията.

Създателите на университета се водят от мисълта, че на България е необходимо висше училище за

Златната книга за знатни гости

Подписите на цар Борис III и княгиня Евдокия в Златната книга

знания в областта на стопанските, финансовите, административните и обществените науки. Целта е „да се подготвят висококултурни и трезви граждани, бодри общественици, вещи специалисти за българския стопански, обществен и политически живот, право, администрация, финанси, индустриално-търговско, застрахователно и кооперативно дело, дипломати, консули, публицисти и др.“ Един от примерите за Бобчев и неговите сподвижници е създаденият след Френско-пруска-

та война (1870 г.) Парижки свободен университет.

Появата на Свободния университет се посреща с овации, но и с недоверие, а по-късно и с политическо разгразнение. Впечатляваща е смелостта на тези високообразовани личности, които рискуват с частни средства да издържат такова голямо висше учебно заведение - без държавна субсидия, без помощи отникъде, без помещения за преподаване. Учебните занятия започват на 1 октомври 1920 г. Записват се достатъчно студенти - 300 души (до края на учебната година - 523), за да се обучават в трите факултета: *Дипломатическо-консулски, Административно-финансов и Търговско-стопански*. Професорите и другите преподаватели получават символични лекционни хонорари, минимална е и студентската такса. Първоначално има 24 хонорувани преподаватели и 11 лектори за езиците. Още през първите години занятията водят и проф. П. Стайнов, В. Ганев, Ст. Баламезов, Ил. Палазов, Л. Диков, Ив. Кинкел, Д. Добрев, Ст. Бочев, Цв. Табаков, Д. Божилов, Ам. Д. Буров, Ст. Данев, Й. Данчов, Г. Гълъбов и др.

Обучението е в Търговската гимназия на ул. „Сан Стефано“, в Юридическия факултет на ул. „Тетевенска“ и в Славянското дружество на ул. „Славянска“, чиито помещения са предоставени безвъзмездно на университета.

Още тогава основателите замислят да удовлетворят голямата нужда от помещения, като закупят място в центъра на столицата за университетска сграда. С икономии и заеми тя е построена на ул. „Раковски“ 124. До нея е вдигната къща за канцеларии.

Учебната програма е нагодена така, че обръща особено внимание на

въпросите, които живо интересуват България. Това създава преимущество пред редица западни университети, в които има същите факултети.

В условията за следване се подчертава, че се приемат и държавни и общински чиновници. Лекциите и занятията се водят от 18 до 20 часа, за да могат те да посещават курсовете. Всички са длъжни да изучават един западен и един славянски език и за трите години на следването да ги усвоят говоримо и писмено.

Девизът на университета е: „Все напред към усъвършенстване!“. Представа за същността му дават учебните програми на трите факултета:

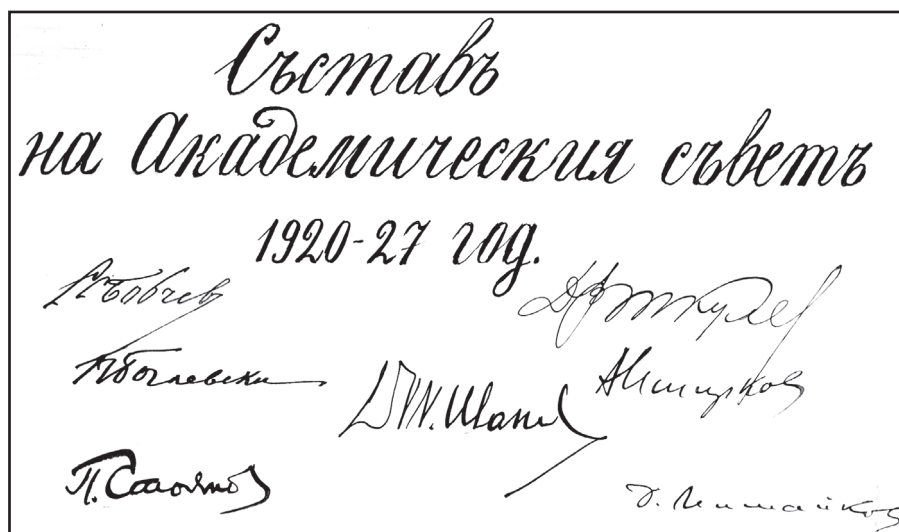
I. Дипломатическо-консулски факултет

Първа година: 1. Най-нова политическа и социална история на света; 2. Нова политическа и социална история на България и Балканския полуостров; 3. Дипломатическа история на Европа и другите страни на света след 1774 г.; 4. Обща теория на правото; 5. Общо държавно право; 6. Политическа икономика; 7. Финансова наука и финансово право; 8. Етнография на Балканския полуостров, България

и другите славянски земи. *Практически упражнения:* Най-нова политическа и социална история на света.

Втора година: 9. Дипломатическа история на България и на балканските държави; 10. Българско конституционно право; 11. Административно право; 12. Конференции по българско гражданско право; 13. Съдебно право; 14. Международно право - първа част; 15. Статистика; 16. Стопанска политика; 17. Политическа география на Европа и на Балканския полуостров; 18. Стопанска география; 19. Социология; 20. История и теория на журнализма; 21. Славянска култура. *Практически упражнения:* Българско конституционно право; Стопанска география; История и теория на журнализма; Славянска култура.

Трета година: 22. Конференции по дипломатическа история; 23. Международно право; 24. Международно финансово право; 25. Посланическо право и консулска служба; 26. Международно частно право; 27. Търговско и морско право; 28. Митническа политика; 29. Законодателство и стопанство на пътищата и съобщенията. *Практически упражнения:* Международно право; Устав на Обществото на народите и мирни-

**Първият
Академичен
съвет
на Свободния
университет**

Първа копка на сградата на ул. „Стефан Караджа“

те договори; Консулски устав и практика; Гражданско право; Търговско право; Политическа икономика и стопанска политика.

II. Административно-финансов факултет

Първа година: 1. Най-нова политическа и социална история на света; 2. Нова политическа и социална история на България; 3. Обща теория на правото; 4. Общодържавно право; 5. Политическа икономика; 6. Финансова наука и финансово право; 7. Счетоводство; 8. Търговско смятане.

Втора година: 9. Българско конституционно право; 10. Административно право; 11. Конференции по гражданско право; 12. Съдебно право; 13. Конференции по наказателно право; 14. Статистика; 15. Стопанска политика; 16. Политическа география на Европа и Балканския полуостров; 17. Стопанска география; 18. Счетоводство; 19. Търговско смятане; 20. История и

теория на журнализма. *Практически упражнения:* Българско конституционно право; Стопанска география; История и теория на журнализма.

Трета година: 21. Административно право; 22. Финансово право и администрация; 23. Самоуправление и функции на самоуправляващите се тела; 24. Митническа политика (тарифи, законодателство и служби); 25. Счетоводство; 26. Наука за балансите; 27. Политическа аритметика; 28. Законодателство и стопанство на пътищата и съобщенията; 29. Един от специалните курсове (банков, застрахователен и кооперативен). *Практически упражнения:* Гражданско право, Административно право, Политическа икономика и стопанска политика.

III. Търговско-стопански факултет

Първа година: 1. Обща теория на правото; 2. Общодържавно право; 3. Поли-

тическа икономия; 4. История на стопанския строй на новото време; 5. Финансова наука и финансово право; 6. Счетоводство; 7. Търговско смятане; 8. Българска търговска кореспонденция; 9. Търговско знание; 10. Стокознание; 11. Етнография на Балканския полуостров, България и славянските земи.

Втора година: 12. Административно право; 13. Конференции по българско гражданско право; 14. Съдебно право; 15. Статистика; 16. Стопанска политика; 17. Търговска история; 18. Политическа география на Европа и Балканския полуостров; 19. Стопанска география; 20. Счетоводство; 21. Търговско смятане; 22. Българска търговска кореспонденция; 23. Стокознание; 24. История и теория на журнализма. *Практически упражнения:* Стокознание; Стопанска география; История и теория на журнализма.

Трета година: 25. Търговско и мор-

ско право; 26. Митническа политика (тарифи, законодателство и служби); 27. Пари, банки, борси, застрахователно дело, кооперативно дело; 28. Законодателство и стопанство на пътищата и съобщенията; 29. Счетоводство; 30. Търговско смятане; 31. Политическа аритметика; 32. Наука за балансите; 33. Чужда търговска кореспонденция - френска, немска. *Практически упражнения:* Образцова кантора; Гражданско право; Политическа икономия и стопанска политика. Езици: български, френски, немски, английски и руски.

Свободният университет по това време разполага със:

- масивна сграда с вход от ул. „Ракowski“, построена върху 366 кв. м - две големи аудитории с по 65 чина за трима студенти на чин, общо за 195 студенти; четири по-малки аудитории с по 20 чина, общо за 60 студенти или в шестте аудитории - места за 630

Къщата на Бобчевата фамилия

гуши; 6 стаи за по 20-30 студенти за семинарни упражнения; една стая за търговски музей, една - за библиотека, една - за читалня, една - за професорите, една - за пушалня, и една - за прислугата. Сградата се отоплява с централно парно отопление и се осветява с електричество. Изложението е слънчево - на изток и юг.

- двуетажна къща върху 143 кв.м с 11 стаи, включително кабинетите на директора (ректора), поддиректорите и стаи за касиера, домакина, канцеларията и прислужниците.

- едноетажна сграда върху 52 кв.м с три стаи, в една от които е бюфетът на студентите, а в друга - канцеларията на студентското академическо дружество при университета.

Незастроената част от двора е 503 кв.м.

Към университета има още:

- търговски кабинет с търговски музей

- студентско академическо дружество с устав, утвърден от Академичния съвет, чиито съществени задачи са: възпитанието, научното усъвършенстване на студентите и родолюбието помежду им, обединение на бившите студенти в духа на солидарност и връзка с университета. Дружеството е член на Българския национален студентски съюз.

- дружество „Студентска помощ“, организирано от професорите за подпомагане на трудолюбиви студенти.

- научно издание - списание „Научен преглед“, което излиза три пъти годишно в осем коли, с редакционен съвет: Стефан Бобчев, Петко Стоянов и Димитър Добрев.

- библиотека с 3 342 тома български и чуждестранни книги и списания, грижливо подбрани за целите на университета.

Годишният празник на Свободния

Паметната плоча на мястото, където е била родната къща на проф. Стефан Бобчев

университет е 18 август - Денят на Св. Иван Рилски.

За знатни гости е създадена специална Златна книга. Сред първите подписали се в нея са цар Борис III и княгиня Евдокия. Книгата е възстановена по повод 80-годишнината на УНСС.

Родното място. Цяла Елена се ражда на своя юноша-учител

Елена е градът на Стефан Бобчев. Градът на Йосиф Бродски, считан от изследователите за най-ярък предвестник на отец Паусий. Градът на даскалоливницата, в която получават образованието си знаменити български учители. Градът на Иларион Макариополски, който през 1860 г. обявява независимостта на Българската православна църква, ваятелят на Българския Великден, провъзгласил крилатия девиз: „Дето народът, и ний с

Теодор Теодоров, тъст на проф. Бобчев (в средата), неговите зетъове (прави отгясно наляво) Г. Губиделников, С. Бобчев, М. Магжаров и синът Димитър, Екатерина Бобчева (отгясно на Теодоров) и дъщерята Кося Бобчева (детето в средата)

него!“. Градът на Стоян Михайловски, авторът на възторжения химн „Върви, народе възродени“. Градът на писателя Петко Ю. Тодоров. Градът на еленските балканджии, пословично трудолюбиви и непреклонни, които коленичат само пред чистия планински извор. Градът, в който не е имало място, неодоумотворено от българското Възраждане.

Тук са корените на Бобчев. С тях той гради бъдещето си.

Родителите Сава Бобчев и Койка Момчилова са от известни еленски родове. Бащата е общественик и певец в църквата и дълги години учител по псалтика. Издържа челядта си със земя, лозе и воденица, които наследява от баща си. Майката е една от грамотните жени по онова време, тъче пояси, губери, шаяци, за да по-

мага за издръжката на семейството. В къщата на родителите живее и чичо му Илия Бобчев, учител в еленското училище. Една от стаите е преобразена в библиотека с книги, подарени от еленчани, учили в Русия. Особено привлекателен за Стефан е атласът по естествена история с богати илюстрации. Шестгодишен, той тръгва на училище, а когато е на 8-9 г., баща му го обучава на черковно пеене. По-късно негов учител е заслужилият просветен деец Никифор Попконстантинов, възпитаник на Одеската семинария, при когото изучава френски, гръцки и руски език. Учи и турски език.

През 1843 г. първият завърнал се в България руски възпитаник Иван Момчилов основава еленското класно училище. Призивът на Мом-

Възрожденска Елена

чилов е: „Обичай Отечеството си и никога да не пожелаеш и предпочетеш друго Отечество от своето“. Като ученик в това училище през 1848-1849 г. П. Р. Славейков го нарича „гаскалоливница“. Тук учи и Бобчев, а преди него Н. Козлев, Др. Цанков, Д. Чинтулов и др. В 67 града и 31 села са уредени училища, в които възпитаници на еленската гаскалоливница носят факела на просветата.

След завършване на четвърти клас Бобчев е поканен да стане помощник на учителя си и продължава да взема уроци по руски и френски. През 1866 г. редактира и разпространява сред съучениците си най-дълго излизания ръкописен вестник преди Освобождението - „Утро“, от който в продължение на година и половина излизат 180 броя, малък формат, на две колони, оградени с три вертикални линии от червен молив с ръкописни и печатни букви. Главната му тема е полити-

ката. Информации за нея Стефан взема от Славейковия в. „Македония“ (тогава най-тиражният български вестник - 3500 екземпляра), допълва ги със свои коментари. Публикува стихове - свои и от П. Р. Славейков, извадки от руски литературни източници, полезни съвети, любопитни неща и карикатури на животни, рисувани с цветни моливи, и поучителни текстове под тях.

Още в първата си статия „Сегашният наш език“ в духа на традициите на Марин Дринов, Найден Геров, Иван Богоров, Гаврил Кръстевич, Петко Стайнов младият Бобчев засяга два основни въпроса: за опасността от чуждите думи и изрази в българския език и за необходимостта от създаването на общ писмен език като важен отличителен белег на нацията и фактор за изграждането на българската наука и култура.

През есента на 1868 г. заминава за Цариград, където чичо му има търговски работи и го настанява във Военномедицинската школа. По това време Елена е голям център на бубарството, а чичо му търгува с коприна в Европа. Цяла Елена изпраща своя любим юноша-учител. Баща му го придружава през Търново и Русчук до Варна, откъдето с параход заминава за турската столица.

В Цариград той вече е сила

Тук се запознава с книжовници и общественици като Иларион Макариополски, Петко Славейков, Тодор Бурмов, Драган Цанков, Тодор Икономов, става член на българското читалище и печатарското дружество „Промисление“. През 1871 г., едва осемнадесетгодишен, е избран за председател на македонската дружина при българското читалище и заедно със свои съученици на лични разноски посещава югозападните български земи. Впечатленията си публикува във в. „Право“, а от името на македонската дружина изпраща писмо до сръбския външен министър Маринович, поместено в сръбски и загребски вестници и германския всекидневник „Алгемайне цайтунг“. В него се казва: „Тия земи са били всякога български и ще си останат такива. Усилията да се посърби тамошното българско население ще останат не само безрезултатни, но ще изкопаят дълбока пропаст между двата съседни и еднокръвни народи“.

Като сътрудник на вестниците „Македония“, „Право“, „Напредък“, „Век“, редактор на списанията „Читалище“ и „Ден“ отпечатва около 150 статии на най-разнострани теми - от развитието на българския език до църковния и македонския въпрос. За ради научно-популярния сборник „Пъ-

туването около света“, който с достъпното си изложение привлича вниманието на учителите по география и в много български училища е въведен като учебно помагало, срещу него започва полицейско преследване и е принуден да напусне Цариград. В „Пътуването“ отбелязва: „Балканският полуостров, който е бил винаги български, не може освен български да остане“. Изповядва веруюто: „Младежо, ти, който усещаш в гърдите си огън на любов към народа си! Бие ли сърцето ти да му послужиш чрез перото и чрез умствените си способности, излез юнашки на книжовното поле!“ Причина за подвеждането му под наказателна отговорност е и журналистическата му дейност, участието му в различни дружества и залавянето на негови писма до Любен Каравелов. След 30 години Бобчев обяснява това в статия под надслов „Защо турската полиция закла два листа на една моя книга?“

За цариградския му период Иван Вазов пише: „Макар следващ по медицината, той се гмуркаше във вълните на обществения живот, изглеждаше, че призванието му е да бъде книжовник, политик, обществен деятел, вместо лекар. Той се радваше вече на значително обаяние в средата на цариградската ни интелигенция. Остроумен, речовит, честолобив, той се бе наложил на вниманието. Той беше вече една сила.“

Емигрантството в Одеса, патеник със специални поръчения

С препоръчителни писма от граф Игнатиев, на 17 май 1876 г. заминава с руски параход за Одеса. Сръбско-турската война е в разгара си. Много българи са успели да заминат за Сърбия като доброволци и да вля-

зат в българската легия, която действа под командването на ген. Черняев. Одеските българи посрещат радушно младия емигрант и българското настоятелство му възлага да състави подробна картина за положението в България и кланетата в Панагюрище, Перущица, Батак, Брацигово. Тази информация е връчена в Министерството на външните работи. В същото време Бобчев пише обширна статия „О причиних болгарских смут“, която излиза в одески вестник. Замисля да продължи в Русия прекъснатото си образование, но не може да откаже на предложението на одеското настоятелство да замине за Сърбия като негов представител в лагера на руския генерал Черняев.

След две седмици пребиваване в Белград, се завръща в Букурещ. Под покровителството на известния български книгоиздател Драган Манчев започва да редактира в. „Стара планина“, в който сътрудничат Иван Вазов, Константин Величков, Григор Начович и др. Вестникът има голям успех и се издържа предимно от абонатите в Румъния, Бесарабия, Цариград и България, където се разпространява тайно. „Стара планина“ ратува за пълната свобода и независимост на България, изтъкват се сведенията за многобройността на българското племе и неговата готовност за самоуправление.

В началото на Руско-турската освободителна война пътува заедно с руските войски от Румъния до Търново, където е назначен от П. Р. Славеиков като чиновник за особени поръчения при княз Черкасски, началник на българското гражданско управление. Поради забавянето на военните действия и по съвет на намиращите

се в Търново П. Р. Славеиков, Марин Дринов и Тодор Бурмов заминава за Москва, за да добие юридическо образование. По това време издава брошура за първите дни на Руско-турската война и събира материали за своя труд, издаден през 1878 г. в Русе под надслов „Руско-турската война“.

Студентските години в Москва

Бобчев следва три години в Юридическия факултет на Московския университет. С разрешение на Министерството на народното просвещение наведнъж взема изпитите за двете последни години. Негови професори са най-видните руски академици по онова време. Влиза в кръга на известните славянофили Аксаков, Катков и др. Сближава се с проф. М. М. Ковалевски и пише реферат за ранните форми на брака у българите. През 1889 г. професорът го кани да го запознае с Ив. С. Тургенев, който му разказва за Инсаров, как е попаднал на българската тема във „В навечерието“, а Бобчев иска разрешение от писателя да преведе повестта на български. Срещата с Тургенев е описана в издавания тогава в Русе в. „Българин“. Редовен сътрудник е на авторитетните вестници „Московские ведомости“ и „Современные известия“. Издържа се от хонорари.

Впечатленията си от откриването на паметника на Пушкин в Москва изразява в три кореспонденции в пловдивския в. „Марица“. След като споменава, че на тържеството се е събрала цяла Русия, с блестящ публицистичен размах пише: „За кого са посветени тези тържества - за паметта на който Свети Богоугодник? За юбилея на който венценосец или висок чиновник? За знаменитата годишнина на какво военно събитие?“

Никак не! Просто, празнува се паметта на един гениален работник в областта на човешката мисъл; празнува се откриването на великолепен паметник, на най-великому рускому поету. Не споменах името му. Но трябва ли? Струва ми се не - няма нужда. Ако имаше до вчера люде, които под влиянието на една тенденциозна критика отричаха влиянието на Пушкин, днес тези отрицатели са поразени, унищожени. Не зная наистина има ли друг случай дето толкоз справедливо може да се промени думата: глас народен, глас Божи.“

Юрист, общественик и книжовник в Пловдив

Бобчев обяснява избора си да отиде в Пловдив след завършване на висшето си образование в Москва: „Румелия имаше надежда, че работите ще вървят по-инак. Т.е. че не ще се проявят егоистически партизански борби, които избухнаха в княжеството. Аз се любувах отдалеч на Пловдив - център културен, гдето се работеше толкова мъдро и хубаво за българското дело. Туй ме подбуди да дойда и се заселя в Пловдив. Мен се ревнеше една мирна, тиха обществена работа“.

От септември 1880 г. е председател на Окръжното съдилище и подпредседател на Ученолюбивото дружество, създадено да разпространява знания сред населението. Става член на Народната партия, в чиято програма се настоява за модерна стопанска политика, а външната политика е ориентирана към търсене на равновесие между Русия и Запада. Сътрудничи на печатния орган на партията „Марица“ и поема неговото редактиране.

По инициатива на Йоаким Груев се основава Научно-книжовно дружество,

което започва да издава сп. „Наука“. Негов главен редактор е Иван Вазов, а между списователите му са Стефан Бобчев и Константин Величков. Бобчев издава програмата си за изучаване на българското обичайно право, с което се откриват забележителните му трудове по събирането и изучаването на българското обичайно право и историята на българското право.

7 юни 1885 г. е щастлива дата за Бобчев - оженва се за еленчанката Екатерина Теодорова, с която се познава още от емигрантските си години в Цариград и Одеса. Тя е негов верен съратник в книжовната и издателската дейност.

Назначен е за директор (министър) на правосъдието в Източна Румелия и остава на този пост до Съединението на България. След абдикацията на княз Александър Батенберг (който лично добавя: „Бог да пази България!“ под обръщението на крайните русофили) е интерниран в София и после в Елена. Военното положение е описано от очевидците така: „Шайка от партийни гонители и мъстители тръгва тържествено по улиците с музика начело. Подполковник Сава Муткуров (един от тримата регенти заедно със Ст. Стамболов и П. Каравелов след падането на княз Батенберг), тогаз капитан, на бял кон и стражари идват на портата на Бобчевата къща, чупят вратите, влизат въкъщи, дият по тавани, кътове и гори в кладенеца, разтварят и сандъци... Но Бобчев с няколко свои другари вече е в руското консулство.“

„Напуснахме Пловдив с дълбока тъга и с големи надежди в душите си - разказва Бобчев. - Тъгувахме, че оставаме на произвола на известни политически противници България, близки и роднини. Но ние вярвахме, че безреди-

Стефан Бобчев с дъщеря си Кося и съпругата Екатерина (отдясно наляво)

ето, безкняжието, терорът не могат да бъдат последни спътници, системата на едно управление. Редът трябваше да настъпи“.

Бобчев се отправя към Цариград, очаквайки оттам да се въздейства върху Русия за разрешаване на българския въпрос. Две години се занимава предимно с публицистична дейност.

По повод на тържествата по случай 900 години от покръстването на Русия заминава за Киев заедно с Иван Вазов, Драган Цанков, Михаил Магжаров. След това се установява в Одеса. „В чужбина ние живеехме в обществото все така достойно, прилично, както и в родината си - пише той за новото си емигрантство в брошурата „Нашите прегрешения“. - Никога не се отказахме от своите идеи и убеждения, за каквито и да било блага, никога водачите не се унижихме да протегнем ръка и да просим

чиято и да е парична помощ... Аз лично работех на деня по 10 и по 12-14 часа писмена работа. Доста бях съсипал здравето си в този непосилен труд - писах статии и дописки по нашите, по турските и сръбски работи в няколко руски вестници и списания, съживих политическата страна на македонския въпрос... и така изкарвах поминъка си. Тук, в Одеса, приготвих първия том на моя „Сборник на българските юридически обичаи“, който изпроводих в етнографското отделение на Руското географско дружество. Там работата ми бе призната достойна за награда - сребърен медал.“

През есента на 1889 г. заедно със семейството си се завръща през Цариград в Пловдив. Пише с горчивина: „...Завърнахме се. Пет години мълчахме..., защото бяхме „черни души“, „народни предатели“.

След пагането на Стамболов през 1894 г. е избран за народен представител от Брезовска околия. През октомври 1897 г. заедно с Иван Вазов, Иван Гешов, Константин Стоилов влиза в състава на Ефорията за изпълнение на завещанието на Евлоги и Христо Георгиеви за построяването на Софийския университет. Тази му дейност продължава и през 1912 г., когато става председател на Ефорията.

Особено място в пловдивския период на Бобчев заемат списанията „Юридически преглед“ и „Българска сбирка“, издавани и редактирани от него. „Българска сбирка“ е напълно българска, със здраво и хубаво четиво - поезия, проза, преводи, исторически съобщения, спомени, фолклор. На списанието сътрудничат автори, без оглед на политическата си ориентация. Рядко има брой без творение на Иван Вазов. Подобна е съдбата и на „Юридически преглед“ - видни български юристи участват в неговото списване. През 1921 г. именитият български езиковед проф. Стефан Младенов високо оценява двете списания: „Ако е вярно, че с издаването на сп. „Мисъл“ покойният д-р Кръстев (*б.р. първият български професионален литературен критик*) си издигна приживе неунищожим паметник в новобългарската книжовна и културна история, дваж по-вярно ще да е негли, че с „Българска сбирка“ и „Юридически преглед“, които успоредно издава близо четвърт столетие, С. С. Бобчев също си създаде име и дигна траен паметник“.

Като виден деец на Народната партия Бобчев е дългогодишен сътрудник и за кратко време редактор на централния партийен орган в. „Мир“.

Университетска и обществена дейност в София

От Пловдив Бобчев се преселва в София през есента на 1899 г. Причина за това е желанието му да постави своите списания в по-благоприятни условия за списване, издаване и разпространение. Напуска града на тепетата след богата адвокатска практика с мисълта за съдбата на „Българска сбирка“ и „Юридически преглед“. Дейността му се разширява не само в книжовно-научно, но и в обществено отношение - участва в създаването на Юридическото дружество (1900 г.), на което е председател през първите години, както и в основаването на Дружеството на българските публицисти и писатели (1902 г.), чийто председател е до 1923 г.

През 1902 г. Юридическият факултет на Софийския университет го кани да чете лекции по история на българското и славянското право и още на следващата година издава първото учебно помагало за историята на старобългарското право. Създател и дългогодишен титуляр на катедрата по история на българското и славянското право. Чете лекции и по каноническо право, за което също издава помагало. През 1910 г. написва пълен курс по история на старото българско право, оценен от специалистите като капитален труд, който внася немалко светлина за миналото на българите, съумели да преработят чуждото в нещо самобитно, оригинално славянско. В Свободния университет чете лекции и по съвременна политическа и социална история.

От вниманието на Бобчев не убягва стопанско-икономическото състояние на страната - западнали занаяти, слаба промишленост, примитивно земеделие, нищожно скотовъдство.

Бобчев в Пловдив

во... „Спасението - пише той - е в самите нас, то е в задружните сили на народа... и никой не може да ни помогне, ако ний не се заловим с общи сили да си помогнем един другиму“. За преодоляване на упадъка препоръчва сдруженията на стопанско-икономическа основа, които могат да окажат решаващо значение за съживяването на стопанско-икономическия живот и подкрепя тезата си с примери от успешно функциониращи чуждестранни стопански сдружения. Благодарение на предприемчивия български дух тогава - само 17 години след откриване на първата електростанция в света, водите на Искъра задвижват турбините на електрическата юзина край Кокаляне. Виенските трамваи са навършили едва шест години, когато трамваен звън се разнася и по софийските улици. На петата година от изобретяването на кинематографа първото българско кино отваря

Пълномощен министър в Петербург

врати в Русе - възхищава се от тогавашните постижения на България писателят Георги Мишев. Така нашите земляци търсят равновесие с напредналите европейски държави.

Министър на народното просвещение и посланик в Петербург

Бобчев е назначен за министър на народното просвещение през 1911 г. в кабинета на премиера Иван Гешов, председател на българското книжовно дружество, два пъти председател на Народното събрание, единадесет пъти народен представител. Залавя се с издигането на просветното дело - негова възрожденска мечта. Като главен фактор за напредъка на българския народ определя развитието на новобългарската просвета. Приоритетно място отдава на националнообразователното дело, което според него е от

„първостепенна важност“ за стопанско-икономическото и материалното укрепване на държавата. Въпросът за училищата, пише той, е „първият въпрос, който предстои на решението на народа, защото училищата са онези силни лостове, които ще ни подигнат нагоре и ще ни приближат до образованите народи. Училищата са онези средства, които ще ни научат да познаем положението си, силите си, нуждите си и онова що трябва да правим, за да се покажем достойни хора, достоен народ“.

Особено внимание министърът посвещава на избора на добри учители, изучаването на родния език, литература и история, както и на гимнастиката, хигиената, стенографията. Неведнъж обръща внимание на инспектори и учители да извикват у учениците любов към родината, труда и науката.

Много български училища според него не отговарят на предназначението си, преподаваната материя не съответства на изискванията на времето, не са застъпени най-необходимите общообразователни дисциплини. Пренебрегва се изучаването на родната история, география, на бита и културата на нашия народ. „Изучаваме всичко чуждо, а нашето родно, от което трябваше да се захване, оставяме настрана, пише той. В нашите училища се преподават подробно географически сведения за чуждите държави, а за държавата, в която се намираме, учениците едвам ли знаят някои сведения.“ Като средства за подобряване на образователния процес Бобчев посочва разширяването на училищната мрежа чрез откриване на училища в региони, където те липсват, както и обновлението на обучението, усъвършенстването на мето-

диката на преподаването и училищните програми, използването на чуждестранния педагогически опит и пр.

С развитието на науката Бобчев свързва избавлението на българите от непосилния примитивен живот и приближаването им до икономиката, бита и културата на напредналите народи.

Немалко сили отделя за организирането на частни български училища в Букурещ, Браила и Кюстенджа, за развитието на Народния театър, операта, Археологическия институт, реставрирането на Боянската църква, Музикалното училище, Рисувалното училище, което замисля да превърне в Академия на изящните изкуства. Командирова видни българи в чужбина, между които Пенчо Славейков, за събиране на извори за българската история в Рим и за прибиране на библиотеката и архива на Марин Дринов от Харков.

От октомври 1912 г. е пълномощен министър в Петербург. В акредитивното писмо на държавния глава се отбелязва, че високата длъжност му се дава за показани „бележити качества“ и доказани „способности, преданост и усърдие“. Бобчев се стреми да попречи на братоубийството на Балканите, настоява за върховен арбитраж по ревизията на договора от 1912 г. „Войната ще бъде нашата гибел - пише той до Теодор Теодоров, държавникът, отказал да подпише Ньойския договор, няколко пъти министър, председател на Народното събрание, наричан парламентарен тигър заради борбените си темперамент. - Това е моето мнение, ако я почнем (войната), без да гоидем в Петербург... Осигурете си поне тила откъм Румъния и Турция да не надвесим България над пропаст“. Разбира, че българското правителство може

да разчита на подкрепата на Русия, ако не накърнява интересите ѝ на Балканите. Според него България трябва да потърси съюзник, за да увеличи възможностите си за спокойно икономическо и културно развитие и да покаже на света, че българите са „пълни с добродетели и способни на истински прозрес“. В избора на съюзник страната е нужно да се ръководи „изключително от чист обществен интерес“.

Бобчев изпълнява посланическите си задължения при трима премиери - Гешов, Данев, Радославов, и при трима външни министри - Гешов, Данев, Генадиев. Руският император го награждава с лента на ордена „Св. Ана“ - първа степен. Подава оставка през август 1913 г., разочарован от политиката на Радославовото правителство, чиято философия била: „Само от сопa разбира народът“.

В София Бобчев продължава да редактира списанията си и завършва третия том на сборника „За българските юридически обичаи“.

Почти 40 години председател на Славянското дружество в България. Вестникът казва първа и последна дума във всичко

Председател на Славянското дружество в България е от 1903 г. до смъртта си. Не е случаен фактът, че със славянското движение у нас са свързани имената на бележити българи като Иван Вазов, Васил Друмев, Иван Гешов, проф. Васил Златарски, Петко Ю. Тодоров, Пенчо Славейков и много други. В печатния орган на дружеството „Славянски глас“ Бобчев обосновава националната идея, която трябва да лежи в основата на славянската солидарност, ратува за „свобода, равенство и братство“ между славяните. Наричат го апостол на

славянската мисъл, патриарх на славянската идея, популяризира славянските литератури, става душата на сътрудничеството между южнославянските книжовници и публицисти. Убеден е, че „русофилството, както и славянофилството у нас се свеждат до българофилство, до обич към България“.

След като през 1904 г. участва в основаването на Съюза на южнославянските художници, наречен на славянската богиня на пролетта Лада, през 1910 г. организира Всеславянския събор в София.

През 1909 г. е награден с 40 хиляди лв. като председател на Славянското дружество. Още на следващия ден ги дарява за създаване на „Фонд „С. С. Бобчев“. Лихви от тях всяка година се дават на студент от Юридическия факултет за най-добър очерк по сравнителна история на старото славянско право.

Като един от видните дейци на нашата журналистика и пръв председател на Съюза на българските публицисти и писатели е поканен да напише история на българската журналистика по случай нейната 50-годишнина. Така се появява неговият „Преглед на българския периодичен печат - 1844-1914 г.“, в който прозорливо отбелязва: „Печатът днес е една велика сила. Печатът ръководи общественото мислене, налага мнението си на господари и големци, разклаща, възбужда и укротява духовете. В ново време периодичният печат, особено вестникът, поглъща всичко: политически събития, обществени въпроси, всевъзможни случки, съдебни, търговски и икономически работи, книжнина и художество. Вестникът казва своята първа и последна дума във всичко. Той е станал всемирно оръжие на човечеството“.

Сякаш са писани днес тези редове!
Развитието на журналистиката според Бобчев е сред приоритетите на просветената българска общественост. Неговите препоръки към вестникарите са за безпристрастно, обективно и точно предаване на фактите, „правото и истината“ да им бъдат най-силните оръжия. Смята за обречени всички опити за ограничаване на свободата на словото и подчертава: „Колкото повече се притиска печатът, толкова повече той добива сила и криле“. На прицел в публицистиката му са пренебрежението и нехайството към родното, подражанието на чуждото и националното обезличаване.

От 1926 г. до 1937 г. Бобчев е председател на Еленското просветителско дружество и е обявен за почетен гражданин на родния си град, а от 1935 г. е почетен председател на Еленското културно-просветно дружество в София. През 1933 г. председателства Всеславянския правен конгрес в Братислава.

Зрението му обаче все повече отслабва, засегнато от глаукома. През 1933 г. е опериран от известен очен лекар във Виена и въпреки успешната операция, след две години ослепява. Остава почетен ректор и член на Академичния съвет на Свободния университет, не напуска председателското място единствено в Славянското дружество. В ръкописа на замисления от него „Неделник“ пише:

„Аз намервам сили да продължавам духовния си живот, като имам ревностното и постоянно сътрудничество на жена си, на дъщеря си и на деловодителя на Славянското дружество Коста Лилов, който сам граговолно предложи своята всекидневна помощ“.

Свидетелства на внучката Зина Йорданова

Едно от малкото запазени живи свидетелства за атмосферата в семейството на Стефан Бобчев е интервюто на известния литератор и журналист - еленчанина Александър Пиндигов с внучката на професора Зина Йорданова. То е публикувано в еленския вестник „Еленски Балкан“, брой единствен от 24 май 1995 г., по случай 70-годишнината на еленското културно-просветно дружество.

Домът на С. С. Бобчев е бил на това място, където днес разговаряме, пише Пиндигов. През януари 1944 г. падат пет бомби върху къщата и я сриват до основи. Унищожени са ценни книги на големия учен и общественик, картини от видни български художници, скъпи предмети и покъщнина.

Днес разговаряме с внучката на С. С. Бобчев - 91-годишната художничка Зина Йорданова. Въздревната моя събеседничка е интересна високоинтелигентна личност, запазила свежестта на своята памет, завидна работоспособност - тя рисува всекидневно, активно участва със свои живописни платна в много художествени прояви. На модерната ѝ стилистика биха завидели мнозина днешни творци на четката.

- Колко години живяхте с дядо си?

- 36 години. Тук имяхме къща, която бомбите разрушиха. В Боровец имяхме вила, близо до вилите на професорите Любомир Милетич, Александър Теодоров-Балан и на други интелектуалци. В 1946 или седма година - не си спомням кога - я взеха. Направиха почивна на железничарите. Веднъж пазачът запалил камината и вилата изгоряла. Там имаше много ценни книги, които бяхме пренесли от София.

Паметниците на Теодор Теодоров и на Илия Бобчев в двора на еленската църква

В къщата, която беше тук, на това място (б.р. на ул. „Славянска“, до сегашния хотел „Славянска беседа“), живеехме с дядо ми и баба ми - също еленчанка, майка ми - родена в Пловдив, и баща ми Михаил Поповилиев, търновец, завършил право във Франция с докторат. Той почина, когато бях на 14 години. Дядо ми се грижеше за мен.

- Какво влияние имаше той върху вас?

- Дядо ми беше много фин и възпитан човек. Никак не ми се бъркаше, не ми се налагаше. Той искаше да следвам история, но аз няхах желание за това. Моето силно желание беше Художествената академия. Когато станах студентка, постъпих в класа на проф. Стефан Иванов. Но той ме посъветва да отида другаде да следвам, защото той само ще ми попречи.

чи. Школата на Стефан Иванов бе строго академична, а аз се вълнувах от модерната живопис. Тогава дядо реши и ме изпрати да следвам в Художествената академия в Мюнхен.

- Впечатленията ви от учения, общественика и човека Стефан Бобчев.

- Дядо издаваше „Българска сбирка“ и „Юридически преглед“. Баба и аз му помагахме. Пиших на машината, въпреки че бях ученичка. Вазов идваше при дядо. Носеше стихове като закъса за пари: „Бай Бобчев, отпечатай ги, че нямам пари“.

Като министър на просвещението дядо положи основния камък на училището, което е на улица „6-ти септември“, до градинката на „Свети седмочисленици“. Пак като министър той прати Панчо и Любен Владигерови в Берлин на специализация. После, като се завърнаха, идваха у нас и даваха концерти в къщата ни - в големия хол пред 40-50 души.

- А как живееха помежду си двамата баджанази - еленски зетьове Бобчев и Магжаров?

- Двамата се разбираха. Дядо бе по-силен русофил от Магжаров. Навремето двамата са издавали вестник „Стара планина“. Знаем, че заради политическите си убеждения и свалянето на Александър Батенберг дядо е бил принуден да емигрира в Цариград, после бяга по времето на Стамболов в Одеса с жена си и майка ми, която е неговото единствено дете, както и аз съм единственото дете в семейството ни.

- С какво дядо ви е в паметта ви и днес?

- Помня престоя му в Петербург като български дипломатически представител. Аз ходих там с мама. Много често у нас идваха изтъкнати

руски дипломати. Някои оставаха на обед. В тези случаи и на мене сервираха лакеите, макар че бях дете. В Петербург ме водеха на театър. Там чух Шаляпин. Водеха ме и в Исакиевския събор - един път аз припаднах, беше ми прилошало от дима на свещите в църквата. Тогава видях и Ермитажа - за пръв и последен път.

- Може би тези посещения тогава са подсилили интереса ви към живописата?

- Да, мисля, че това е така. Освен посещенията на Ермитажа влияние има и купуването от дядо на две картини от Никола Танев. Той ги окачи в салона и аз ги гледах постоянно.

- Как живееше дядо ви и по-точно - с кои хора поддържаше най-близки връзки?

- В къщата ни той често уреждаше студени вечери. Това бяха срещи с много известни личности. Той постоянно биваше и с роднините си, със сестрите на баба ми. Това бяха жените на Михаил Магжаров, на Георги Губиделников, на Найден Геров. Да, особено с първите две. Най-често на ракия с мезета идваха братята на баба ми.

- А техните последни години?

- Последните три години от живота си дядо не виждаше и идваше човек да му чете. През тези години той диктуваше спомените си "Страници из моята дипломатическа мисия в Петроград".

Баба завеща всичко, което имаше, на роднините си - в полза на братята и сестрите си. Преди да почине през 1949 г. тя продаде дядовата къща в Елена, защото живееше в тежки условия.

Разговорът ни тихо приключва. В големия албум като живи са грамадните старинни снимки на достолепните С.С.Бобчев и жена му - личности, неподвластни на времето и забравата.

„Вярваме в звездата на България“

В залеза на живота си професорът споделя: „Ние, българите, сме големи майстори и изобретатели, когато се касае да обвиним дори в предателство деятели, които не са от нашия лагер, които не са от нашата партия, които не ни харесват. Ами малко ли обвинения в предателство, в подкупност, във всевъзможни други презрешения и даже престъпления се сипят от един политически геец у нас в други“.

Впечатляващо е обобщението, което прави за него Иван Гешов: „От всички общественици, писатели и труженици Бобчев е най-трудолюбивият и най-неуморният. На трудолюбието, именно и предимно, той дължи блясъка и успеха на своята дългогодишна и ползотворна кариера“. Не са ли това гените на еленските балканджии?

„Един от първостроителите на българската юридическа наука, фундамент, Бобчев е в душата ми“, коментира за настоящето издание заместник-председателят на Народното събрание и първостроител на днешната българска конституция проф. Любен Корнезов, преподавател в нашия университет.

Но нека се вслушаме в гласа на проф. Бобчев, който още преди сто години е казал:

„Вярваме в звездата на България! Който иска да му спори работата, който желае да се радва на добри плодове от дейността си, който ламти за истински успех - трябва преди всичко да вярва в своето дело, а щом вярва в него, той ще го обикне, както обича и трябва да обича Отечеството“. (Из „Новата 1897 г.: Нашите по тези случаи мисли и пожелания“)

Проф. Стефан Бобчев
основател и първи ректор на УНСС

Автор и съставител: **Любен ГЕНОВ**

Редактор: **д-р Лиляна ПИПОНКОВА**

Коректор: **Ваня МИЛЕНКОВА**

Предпечатна подготовка: **Истилиян БОЖИЛОВ**

Университетско издателство „Стопанство“

Проф. Стефан Бобчев е почти неизвестен за днешния българин. В това ме убедиха много разговори с учители, студенти, народни представители, министри, професори.

За голямата му личност и дело ме запали ректорът на УНСС **проф. Борислав Борисов**. Оказа се, че той отдавна му е на сърце. Многократно е казвал: „Трябва да знаем и помним корените си. Без памет не може“. Негова е и идеята за паметника пред нашия университет.

Огънат за проучване делото на Бобчев е от моята колежка и PR на УНСС **г-р Лили Пипонкова**, която извади на бял свят удивителни и малко известни факти.

В „заверата Бобчев“ всеотдайно се включиха кметът на град Елена и възпитаник на УНСС **Сашо Топалов**, дългогодишната журналистка и главен редактор на в. „Еленски Балкан“ **Мария Симеонова** и особено директорът на еленския Музей на възраждането **Георги Стефанов**, автор на дисертация за Бобчев, която не успява да защити по независещи от него причини.

С неоеценимото съдействие на тези приятели и колеги се роди настоящият очерк по повод откриването пред централния вход на УНСС на паметника на първия ректор и основател на университета проф. Стефан Бобчев.

Използвани са материали и от: **Илюстрирана книга „Труд и промишленост**, раздел IV - за Свободния университет за политически и стопански науки; **Ст. С. Бобчев - Животописни бележки**, Кооперативна печатница „Гутенберг“, София, 1921 г.; **Юбилеен сборник С. С. Бобчев**, Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, София, 1999 г., и статията „Стефан Бобчев - живот и дело“ от **Дора Томова**; **Той беше вече една сила, Тодор Панайотов**, сп. Медия свят, април, 2004 г.; **Симеон Рагев** - Строители на съвременна България, издателство Захарий Стоянов, София, 2006 г.

Любен Генов
консултант на в. „Икономист“